

הבינני ואלמדה

אוצרות דעת, נשפי חזקת ופרקי הדרכה מלוקטים מאוצר שיעורי של הגה"ח רבי שמועון שפיצר שליט"א

בינני הגני

הגינים קצרים על פרשת השבוע

תחול ברכת ה' עליהם

לפלא שרבות מן המצוות המופיעות בפרשה זו, פרשת קדושים, כמו לקט, שכחה, ופאה, ומצות ואהבת לרעך כמוך, נועדו להרגילנו להיות מן הנתנים, כי אז תחול עלינו ברכת ה'. וכמו שכתב בספר החינוך על המצוה בפרשת כי תצא להניח לשכיר לאכול בשעת עבודתו, וזה לשונו (מצוה תקע): "משרשי המצוה ללמד את בני ישראל להיות להם נפש יפה ורצון טוב, ומתוך כך תחול ברכת ה' עליהם". א"כ הזמן גרמא להתחזק בכך בפרט עתה בימי ספירת העומר!

מן העומר אל קבלת התורה

ועוד בענין ספירת העומר. פעם נשאל הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל מדוע מונים הספירה לעומר - מה הקשר בין קבלת התורה לקרבן העומר? והשיב: העומר שהוקרב מן התבואה החדשה מזכירה לנו שכל מה שידינו משגת משל הקב"ה הוא ועל כן עלינו להקדיש את הראשון שבהם לשמים, וכשהאדם מגיע להכרה זו באופן אמיתי, אז - ורק אז - הוא ראוי לקבל את התורה, כי הכרה זו של האדם שהוא תלוי בבורא כל עולמים מגבירה בלבו את תשוקתו וצימאונו לדעת את רצונו יתברך מאתו ולקיים את כל אשר יצוה עליו כפי שכתב בעל חובת הלבבות.

הא לנו עוד עיקר במצות ספירת העומר אשר אף הוא נועד להגביר את התשוקה בלבנו להגיע אל היום הנספף של קבלת התורה.

שכרו הרבה מאוד לפי פעליו

לא תשנא את אחיך בלבבך הוכיח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא (קדושים יט, יז). מצות עשה הוא להוכיח את השני כשרואים שאינו הולך בדרך הנכונה, כדי שיוכל להתיישר בדרך ולקבל אף הוא את האור המבהיק של ההולך בדרך ה'.

אמר רבי שמחה זיסל זיו (ברודיא) זצ"ל ה'אלטער' מקעלם דבר נפלא: במסית ומדיח לעבוד עבודה זרה, שדינו להיחרג, לא מצאנו שיהיה אצלו חילוק בין צייתו לדבריו ללא צייתו, אלא אפילו לא היה מי שציית לדבריו לעבוד עבודה זרה, מכל מקום המסית מחויב מיתה עבור פעולתו להסית אחרים. והלא מידה טובה מרובה, ואם כן פשוט הדבר שאם האדם התייגע להוכיח את חברו כדי להחזירו למוטב, אע"פ שלא הועילו דבריו בפועל, שכרו הרבה מאוד לפי פעלו.

הבינני ואחיה

התבוננות וחזקת במשעולי החיים

נחיצות לימוד סוגיית הביטחון

בעזר ד' יתברך ובישועתו מקוים אנו לשבץ ולעטר מדור מרכזי זה (בימות השנה, בדרך כלל) בשיעורים שנמסרו על 'שער הביטחון' שבספר 'חובות הלבבות'. וככל שיספיק הנייר ומרווחיו. כהקדמה ללימוד נפלא זה נשתדל להביא בתמציתיות במסגרת זו בענין נחיצות הלימוד והעיסוק בסוגיא חשובה ורבת אנפין זו, בגודל מעלתה ואופן קנינה, למען נבטח בד' עדי עד, ורק בו!

ללמוד על מנת לעשות

והנה איתא באבות (פ"ד מה): "רבי ישמעאל בנו אומר, הלומד על מנת ללמד, מספיקין בידו ללמוד וללמד, והלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות". מבואר כי ה"סייעתא דשמיא" שהאדם מקבל תלויה בכוננתו, וככל שכוננתו ליותר, כך מסייעים בידו להגיע ליותר. והנה אנו רואים שהמדרגה הגבוהה ביותר, היא "הלומד על מנת לעשות", כי גדול תלמוד שמביא לידי מעשה - הלימוד צריך לגרום לאדם לקום ולעשות מעשה

כל אדם באשר הוא עובר גם מצבים פשוטים שבהם הכול מתנהל על מי מנוחות, וגם מצבים מורכבים שבהם הוא עומד מול קשיים גופניים או נפשיים...

כך עשה האלוקים, שכל אחד יצטרך לעמוד כפעם בפעם מול מצבים שבהם הוא חסר אוניס ואין ידוע לו מאין יבוא עזרו, אם זה בענייני פרנסה ואם זה בענייני בריאות, אם זה בענייני חינוך הבנים ואם זה בענייני שידוכין. בדרך כלל, כשהאדם נגש עם עניינים מעין אלו, הגם שלא יצאו מגדרי העולם, יהיה נבוך היאך לגשת אליהם באשר לא ידע לשיית עצות בנפשו כמה השתדלות עליו לעשות וכמה עליו להשתמש במידת הביטחון.

הלא מי שאירע לו מקרה ממקרי הזמנים ונקלע לאיזו צרה או מצוקה ר"ל, בוודאי זקוק להשתמש במידת הביטחון כדי שיוכל לחיות עלי אדמות מבלי להתמוטט. אבל גם מי שלא נקלע לצרה או מצוקה, הלא בוודאי היו לו מצבים מורכבים על כל צעד ושעל, וגם להם יצטרך למידה גדושה של ביטחון כדי לחיות בישוב הדעת. ואמנם איש יהודי חי תמיד בביטחון, גם כשעוברים עליו מצבים בלתי מורכבים, ואינו צריך למצבים מורכבים או ח"ו לצרות ומצוקות שיזכירו לו כי הוא צריך להרים את עיניו לשמים ולשים מבטחו בה'.

כך עשה האלוקים, שכל אחד יצטרך לעמוד כפעם בפעם מול מצבים שבהם הוא חסר אוניס

ולעשות לאדם אחר. וראה זה מה שכתב בשו"ת "חות יאיר" (ט"ו קכד) בעסקו בנחיצות לימוד שולחן ערוך אורח חיים: "והרי זה לימוד המובחר ששנו רז"ל הלומד על מנת לעשות ולקיים שמספיקין בידו וכו', וידוע שפרי כל לימוד הוא המעשה, אף כי הלימוד בתורת ה' מצד עצמו עלה ונתעלה יותר מכל מעשה, כדאמרו רז"ל על כל חפצים לא ישוו בה... מכל מקום בלי ספק המביא לידי מעשה יש בו מעלה יתירה כפול ומכופל מלימוד אחר, וכמו שאמרו גדול תלמוד שמביא לידי מעשה".

וכן מטו משמיה דהגה"ק ה'דברי יחזקאל' משינאווא זיע"א שהלומד על מנת לשנות דרכיו, הרי הוא בגדר לומד תורה לשמה. והנה חכמינו ז"ל הלא הפליגו כל-כך במעלת הלומד תורה לשמה, ובוודאי נוכל לסמוך על דברי הצדיק ולזכות על ידי כן לכל הדברים המובטחים ללומדי תורה לשמה.

וחזי גם לשון ה"חיי אדם" בהקדמתו: "ידוע, שעיקר לימוד התורה הוא לידע מצותיה בכל פרטיה. כי אמת שהקב"ה שמח בפלפולא, אבל אין זה רק כמו שהאב משתעשע ושמח כשמדבר בנו איזה דבר חכמה, אבל אין זה תכלית אהבתו לבנו, רק כשרואה שבנו הולך בדרך הישר ומקיים כל מצוות אביו". הוי אומר: יותר משתעשע שמח כשידוע מפלפל בלימודו, הוא שמח כשהוא לומד דבר מה המשנה אותו ומסייע לו לילך בדרך הישרה ולקיים מצוותיו.

הלימוד הקבוע בסוגיית הביטחון

ומכאן אנו באים אל מעלת

הביטחון הוא פרי האמונה

והנה במסכת מכות (כד, א) מבואר שהגנביים לדורותיהם צמצמו את מצוות התורה לפי ערך ירידת הדורות והעמידום כל פעם על סכום קטן יותר, עד שבא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (חבקוק ב, ד): "וצדיק באמונתו יחיה". פירושו של דבר כמו שלמדנו כמה פעמים שחבקוק הנביא לימד את בני דורו שידגישו וישקיעו את כל כוחם ודמם בעיקר במצות האמונה וממילא יגיעו לרום המדרגה. וכן אמר הר"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א, שתכליתו של האדם בעולם הוא להגיע אל האמונה המרומזת במצות אנכי ה' אלוהיך. ואף זה מוכיח לנו שהמטרה שאליו שואפים להגיע, הוא מידת הביטחון, שהרי האמונה היא המדרגה שממנה באים למידת הביטחון.

וכמו שכתב הרמב"ן בתחילת חיבורו "אמונה וביטחון": "האמונה והביטחון הם שני עניינים שהאחד צריך לחבירו ואין חבירו צריך לו, שהאמונה קודמת לביטחון ומתקיימת בלב המאמין, אף על פי שאין הביטחון עמה ואינה צריכה לו בקיומה, ולפיכך אינה מורה עליו. אבל הביטחון הוא מורה עליה, שאי אפשר לו להיות קודם לה ולא להתקיים בלעדיה. וכל הבוטח יקרא מאמין, אך לא כל המאמין יקרא בוטח. כי האמונה כמו האילן, והביטחון כמו הפרי. והפרי לאות על האילן או על עשב שגדל את הפרי ההוא. ואין האילן או העשב לאות על הפרי, כי יש אילנות שאינם עושים פרי, וכן עשבים הרבה, אבל אין פרי בלא אילן או עשב.

בילקוט אוהב ישראל פרשת בראשית הביא בשם הר"ק רבי מאיר מפרימיטלאן זיע"א שבראשי התיבות של בראשית ברא אלקים את מרומו בך בטחתי אל אבושה, ולמפרע מרומו בהם אשרי אדם בוטח בך. והפסטר בלשונו הקדוש: כי הוא באמת יסוד הראשון לעבודתו יתברך.

כן איתא ברבים מספרי החסידות, שלפיכך הכניסו את האדם לעולם חשון ונסתר, כדי שיצטרך לעמוד על הביטחון ולגלות את האור מתוך החושך, כי זהו תכליתו של האדם בעולם, ואם יעשה כן ייטב לו בזה ובבא!

החרדים (פרק א אות כא) כתב שמדברי הרמב"ן משמע שמצות הביטחון מזכרת במצות "תמים תהיה עם ה' אלוהיך" (דברים יח, יג). וראה גם דעת רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג, לב).

ובספר "משך חכמה" למד מצות הביטחון ממצות "ובו תדבק" (דברים י, כ) וזה לשונו הזהב: "ובו תדבק" - לדעתי היא מצוה פרטית כוללת כל אנשי האומה - כל אחד לפי ערכו - וזה מה שלא מצאנו בתורה רק רמזים עליה. וזהו ענין הביטחון...

והענין, כי יש ביטחון מוסרי, כביטחון העם במלך כי הוא ידאג למחסורם. ויש ביטחון טבעי, כמו האשה תבטח בבעלה כי הוא ידאג בעד מחסורה. ויש ביטחון יותר חזק, כבטחון הבן באביו המלך, כי ידאג בעדו כמו שדואג עבור ענייני עצמו ויזמין לו כל מחסורו. כל אלה העניינים נקבצו אצל הש"ת 'הוא מלכנו, הוא אבינו', אם כן 'הוא יושענו' (על-פי ישעיה לב, ג)...

וזה הענין נקרא "ובו תדבק", שכיון שייציר האדם שהוא דבוק להשגחה העליונה מהש"ת, ומרגיש הש"ת בענייניו יותר ממה שמרגיש האדם בעצמו, וכמו שדרשו על 'כי ידעתי את מאוכזב' (שמות ג, ז)... אז האדם בטוח ונח, ואינו דואג מאומה לענייניו, כי מה יועיל יכולתו נגד יכולת הבורא הדבוק עמו, ומרגיש בהעדריו כביכול. וזה נקרא דביקות. והיא מצוה כוללת בבחינות שונות לכל אנשי האומה בלא הבדל..." (וראה שם עוד מה שמאריך בסוגיא זו במתק לשונו).

בעצם זה שנעסוק במידת הביטחון, נידבק במידה זו ונרויח את קנייתה

נמצאנו למדים לדברי הר"מ "משך חכמה" שבעצם ההתעסקות בביטחון, הגם שלא הגיע עדיין האדם למדרגות גבוהות ונשגבות, הוא כבר מקיים בזה מצות דביקות, ודביקות זו תגרום לו להתעלות יותר ויותר בביטחונו בה' עד שיגיע לפסגת הדביקות כפי שנתבאר בטעם השני.

יש ואנו נוטים לחשוב שהדביקות איננה שייכת לאנשים פשוטים, אלא לבעלי מדרגה ולקדושי עליון. אבל לדברי הר"מ "משך חכמה" היא מצוה שיש בה מדרגות רבות וכל אחד יכול לקיימה לפי מדרגתו, ואפילו בחור בר מצוה. כיון שנכנס לעול התורה והמצוות, כפי שהוא נתחייב בשאר המצוות, כן נתחייב במצוה זו והוא יכול לקיימה לפי מדרגתו על-די התחזקותו במידת הביטחון...

הדביקות איננה נתונה להוראות ברורות

לסיום: בספר "פרקי מחשבה" מהגאון רבי עזריאל טויבער זצ"ל כתב לבאר על-פי מה שנתבאר שהביטחון והדביקות חד הם - מדוע פרטי מידת הביטחון אינם ברורים דיים ולמה לא נתחבר על מידה זו שולחן ערוך עם הוראות ברורות ומסודרות. כי כפי שאי אפשר לתת הוראות ברורות לאיש ואשה המתחננים יחד כדי שידעו היאך להתנהג זה עם זה, ואם יקבלו הוראות ברורות ויתנהגו על פיהן, יהיה סופם רע ומר, כן אי אפשר לתת הוראות ברורות למי שרוצה להידבק בבורא על-די מידת הביטחון. הדביקות באה על-ידי הרגשת הלב בלבד. הגם שבוודאי יכול כל אחד לרכוש כללים ולצעוד על פיהם, ואלו מופיעות בספרי הראשונים ובעלי המוסר, אבל הוראות ברורות אי אפשר לתת.

נישא תפילה א-ל בשמים שיסייע בעדנו ללמוד סוגיית הביטחון לאשורה ושנזכה על ידי כן להתקרב אליו בלבב שלם!

הלימוד הקבוע בסוגיית הביטחון, כי הביטחון הלא הוא דבר שנחזף לנו בכל עת ובכל שעה מחיינו, ואם כן כל רגע ורגע מלימודנו בוודאי יהיה בבחינת לימוד תורה לשמה שהרי על ידו נשנה את מחשבתנו והגיון לבנו להיות סמוכים על ה' ובטוחים בו ולשמחו אתו בכל אשר נלך.

נצא אפוא ללמוד בצוותא חדא סוגיית הביטחון, וכשנלמד אותה היטב, מלבד מה שנדע את הדרך אשר נלך בה, גם נזכה לסייעתא דשמיא ויטב לנו כל הימים. כן הוא הדרך בכל סוגיא שבתורה, שאם האדם משתדל ללמוד את פרטיה, הוא זוכה ומסייעים לו מן השמים לקיים אותם כראוי ולא להיכשל בהם.

והאמת ייאמר שבסוגיית הביטחון הסייעתא דשמיא נחוצה יותר מעצם הלימוד בספר, כי לעומת שאר חלקי התורה, שהלומד אותם וחוזר עליהם פעמים הרבה, יודע את כל פרטיהם על בורים, בסוגיית הביטחון אין הדבר כן, כי פרטי מידת הביטחון לא נמצאו באכסניה אחת אלא מפוזרים היו בספרי הראשונים והקדמונים, ואפילו לאחר שליקטום בליקוטי בתר ליקוטי, עדיין אינם ברורים דיים ונמצאים בהם סתיות רבות, כך שזקוקים לסייעתא דשמיא מרובה כדי לדעת בשעת מעשה היאך להתנהג על-פי התורה.

בפרט זקוק האדם לסייעתא דשמיא מפני שימצא סתירות רבות בין מה ששמע ולמד לבין מה שיראה במציאות. לפי מה ששמע או למד, יש בידו ראיות רבות וחזקות מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים, שכל הבוטח בה' שום דבר רע לא יוכל לשלוט בו ושיהיה לו פרנסה ברווח ושום דבר לא יחסר לו, ובמציאות נראה לו שדווקא אלו שנשענים על כוחם ועוצם ידם מצליחים, ואילו הוא אשר בוטח בה', פרנסתו דחוקה.

אכן מי שילמד סוגיית הביטחון על בוריה, יקבל תשובה גם על שאלה זו, אשר היא שאלה המסועפת לשאלה הידועה מדוע יש צדיק ורע לו ורשע וטוב לו. ואם יזכה ה' ויקנה את מידת הביטחון על ידי הלימוד, והביטחון יתישב בלבו, אזי לא יצטרך כלל תשובה לשאלה זו ודומיה. לא יצטרך להיזכר בעת מצוא במה שראה ברבינו יונה או בחובות הלבבות או בשאר הספרים העוסקים במידת הביטחון, אלא ירגיש תיכף ומיד בלבו מי באמת טוב לו ומי באמת רע לו, והשאלה מדוע יש צדיק ורע לו ורשע וטוב לו תיעלם מאליה.

עוד יש לדעת, שמלבד כל אלה, בעצם זה שנעסוק במידת הביטחון ונלמד את פרטיה, נידבק במידה זו ונרויח מזה רווח העצום, כי כן הוא טבע האדם, שכאשר הוא לומד דבר מה בקביעות הוא נעשה דבוק לאותו דבר, וכפי שמענו על הר"ק מראפשיץ זיע"א שהיה עוסק כל יום בהלכות סוכה מפני שהיה רוצה להיות דבוק למצוה זו, ויש שהיו הוגים כל יום בספר הקדושת לוי כדי להיות דבוקים בצדיק זה, וכן הלאה.

ואם נזכה להיות דבוקים על ידי כן למידת הביטחון, נקיים בזה מה דאיתא בירושלמי (ברכות פ"ה): ר' חזקיה רבי יעקב בר אחא ר' יסא בשם רבי יוחנן לעולם לא יהא הפסוק הזה זו מתוך פיך - ה' צבאות עמו משגב לנו אלוהי יעקב סלה, ר' יוסי בי ר' אבון ר' אבהו בשם ר' יוחנן וחבריה - ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך.

מקור מצות הביטחון

והנה יש דבר אחד שהוא פלא והפלא ויש לעמוד עליו, והוא איה הזכרה בתורה מצות הביטחון. הנה ה"חובות הלבבות" בהקדמתו האריך הרבה לבאר עד כמה הביטחון נחזף לאדם ועד כמה הוא ישרת אותו לשכון כל ימיו בשלום ובשלווה, והביא לכך פסוקים הרבה מספר התהלים. אבל השאלה היא היכן היא בפסוקי התורה.

[והנה הרמב"ם אכן לא מנה כלל את מצות הביטחון בין תרי"ג המצוות, ועמדו נושא כליו על הדבר וביארוהו, ראה בדבריהם. בספר

הרבונות

מתאמרא בשם צדיקים:

"עיקר נתינת התורה לישראל היא כדי שישלמו ביטחונם בה'!"

שאלה: לכבוד המשפיע הגה"ח רבי שמעון שפיצר שליט"א

ראשית דבר הנני להודות לכת"ר על כל השיעורים והשיחות. מחיים הם נפשות צמאים עד למאוד. ועתה על של עתה באתי, בדבר הגליון החדש 'הבינוני ואלמדה' המלוקט מתוך השיעורים, ורבים נהוטים לאורו.

וחבירי ת"ח חשוב אשר חזה בגליון ומדוריו, ובמיחד מדור השו"ת, ביקשני להעביר את השאלה הבאה המציקה לו מאוד.

הוא משמש כמגיד שיעור באחת משתי מקבילות, ומה לעשות, הוא מוצלח יותר מהמג"ש השני, וכך, למשל, כל פעם שהוא מוסר שיעור או דרשה, כולם מפליאים אותו ומשווים אותו מול השני. והיות שהוא בשר ודם, כשאומרים לו מילה טובה, הוא מרגיש זאת.

ומעתה נשאלת שאלתו: מה יעשה והוא מרגיש שהוא נכשל באיסור החמור של 'מתכבד בקלון חבירו'? וכי מצווה הוא בכגון דא לעזוב את מלאכתו?!

האיך עליו לכלכל צעדיו?

תודה

א. ר. בני ברק

וזאת על-ידי תפילה ובקשה מאת ה' שיעזרנו בזה, וכפי שישד הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א בתפילתו: "אדרבא תן בלבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונו".

עצת הרמב"ם היא שידבר האדם במעלותיו של חברו, לאו דווקא ברבים (כי אז יתכן שמתוך שבו יבואו אחרים לדי גנותו), אלא בינו לבין עצמו, לחפש את מעלותיהם ולדבר בהן. וכבר קבע ה"קדושת לוי" שיש מצוה לספר בשבחן של ישראל מי כעמך ישראל, והביא כן מתנא דבי אליהו.

וכשהאדם יתבונן במעלותיהם של חבריו בבחינת עשה טוב, זה ישיפע עליו שגם כשיבוא למצב שיתעורר בו הרצון להתכבד בקלון חברו, יהיה לו צד שכנגד שיעצור אותו.

הלא עיקר ההשחחה בנפש כשהאדם מתכבד בקלון חברו אינו נובע מעצם המעשה או מכפי שאחרים מסתכלים על זה, אלא מהמחשבה שחולפת לו במוחו אז ומההרגשה שהוא מרגיש אז בלבו שהוא חזק מפלוני ומעפיל עליו בחכמתו. ולכן כל שהאדם יתרגל לראות את מעלותיו של חברו ולהחשיבו ולאהוב אותו כנפשו, גם כשיעשה איזה מעשה שיוכל להרגיש מחמת כן גדול מחבירו, לא ירגיש כך, וכיון שלא ירגיש כך, לא יהיה במעשיו משום התכבדות בקלון חברו!

ראיה לדבר: הלא למשל בדורו של רבי עקיבא איגר היו גדולי תורה אחרים שלא הגיעו למעלתו, וכי נעלה בדעתנו משום כך שרבי עקיבא איגר נחשב עם כל חידוש שכתב עליו ספרו כמתכבד בקלון חבריו? או כעין זה: מי שעומד ומתפלל בהתלהבות, ומן הצד עומדים בני אדם ואומרים "הנה איש זה מתפלל כפי שצריך, פלוני ופלוני אינו מגיע לקרסוליו", הנעלה בדעתנו שהוא נחשב כמתכבד בקלון חבריו?!

מוכרחים אנו לומר שכאשר האדם עסוק בשלו מבלי להסתכל על אחרים ומבלי להשוות עצמו לאחרים, אע"פ שאחרים משווים אותו, אינו נקרא מתכבד בקלון חברו, כי במחשבתו והרגשתו הוא עובד עבודה תמה לה' ואינו מגיע לידי השחחה.

[אמנם כאשר גדולי ישראל נקלעו למצב סכנה וחששו שתתעורר בלבם ההרגשה שהם גדולים בגלל קטנותם של אחרים, ברחו ממנו כמפני האש, כי לא רצו להשחית את נפשם].

נמצאנו אומרים שאם האדם עובד על עצמו ועושה פעולות רבות כל כך להחשיב ולהעריך את זולתו, ואומר לעצמו: "אם אני הייתי עומד בפני ניסיונות שהוא נעמד בהם, הייתי נראה יותר גרוע ממנו", וחוזר על כך מאה פעמים ואחת (והרי סוף סוף זו האמת האמתית, כי אין אתנו יודע מה עובר על פלוני, ובודאי הוא רואה את עצמו 'לא יוצלח', מה שמבלבל מאוד את מוחו ואת רגשותיו...), הוא לעולם לא יגיע להתכבד בקלונם של אחרים, כי לא יראה שום סיבה להתנאות עליהם!

זוהי העבודה המוטלת עליו, להרבות בעשה טוב, כדי שבשעת נסיון לא נבוא להתכבד בקלון חברינו ולא תשחח נפשינו!

ובכן, כדי להשיב על השאלה נאמר ברורות: גדולי ישראל בעלי ההשקפה הנכונה אכן נהגו כך. הם הרחיקו לכת בזה עד הקצה האחרון. הם ויתרו על התפילה לפני העמוד, הם ויתרו על נשיאת דרשות ברבים, והכל כדי שלא להגיע לחשש קל שבקלים של התכבדות בקלון אחרים. נמצאת אומר שיש מקום להתנהג כפי שטענו השואלים, ואין להבהל מזה.

אולם יחד עם כן עלינו בוודאי למצוא מדרגת ביניים שנוכל להיאחז בה, כי אי אפשר ליתן הוראה לרבים להתנהג כמנהג הצדיקים ולומר שמי שאינו מתנהג כך, הוא בגדר המתכבד בקלון חברו.

האמת שיש לנו ראייה מפורשת לכך שיש מדרגת ביניים בענין זה, מדרגה שראוי להיאחז בה בטרם מוסיפים לעלות עוד למדרגת הצדיקים, והיא במסכת מגילה (פ"ח, א) "שאלו תלמידי את ר' נחוניא במה הארכת ימיים? אמר להם מימי לא נתכבדתי בקלון חברי", מזה נראה שתמיד אפשר להוסיף ולהדר בענין זה, וכיון שהוא הידר יותר מן הרגיל, לכן זכה לאריכות ימיים.

השלב השלישי

אכן באמת בדברי הרמב"ם בהלכות דעות נוכל למצוא תשובה לכך. שכן כך הוא לשונו: "מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך. לפיכך צריך לספר בשבחיו, ולחוס על ממונו, כאשר הוא חס על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו. והמתכבד בקלון חברו, אין לו חלק לעולם הבא".

הנה הרמב"ם נותן לנו בזה עצה נפלאה, וכך הוא אומר: כשהאדם מחפש בחסרונותיו של חברו ואין אומר לו אף פעם מילה טובה, לא יימלט שלא יתכבד בקלונו.

מה שאין כן אם יחפש במעלותיו של חברו ויסיח דעתו מחסרונותיו, כי אז ייצל מלהתכבד בקלונו.

יש בידי האדם כח להטות את מחשבתו שלא לראות חסרונותיהם של חבריו, כי אם מעלתם,

תשובה:

בראשונה עלינו לדעת שהאיסור להתכבד בקלונם של אחרים איסור חמור הוא עד למאוד, עד שחכמינו ז"ל קבעו שהמתכבד בקלון חברו אין לו חלק לעולם הבא!

השלב הראשון

ולהראות לך חומר הענין הנני לספר לך מה שמספר הגאון רבי ישראל יצחק מנדלזון שליט"א גאב"ד קוממיות ירושלים ובנו של הגה"צ רבי בנימין מנדלזון זצ"ל אב"ד קוממיות: 'בילדותי יצא לי פעם לעשות מעשה ילדות, היה זה כאשר נכנסתי למכונתו של אבי והסעתי אותה. אבי ראה את מה שעשיתי אך לא הגיב מאומה. לאחר זמן הגיע אבי לבחון את התלמידים בכיתתנו, והיה שם ילד אחד שענה מבלי דעת ואני שחקתי קלות על משבתו של הילד...

אבי שם לב לכך ומיד סטר לי על לחיי בעוצמה. אחר כך אמר לי שיעור מוסר כדברים האלו: 'זוכר אתה כשנהגת ברכבי, ששתקתי, היה זה משום שידעתי שאך אחזה אותך רוח ילדות, ובוודאי תחלוף כלעומת שבאה. אך על דבר כזה שעשית עתה, בהתכבדות בקלונם של אחרים, על כך אי אפשר לעבור לסדר היום! דבר זה אם לא יעקרו אותו מהשורש, הרי הוא משחית את הנפש עד תום!'

וכל כך נחוץ לעקור מנפשנו ומנפשות ילדינו את התכונה להתכבד בקלון אחרים, כי אין אנו מרגישים עד כמה אנו מושפעים בענין זה מרוח הרחוב שנהוג בו היתר באופנים רבים, אם בגלוי ואם בסתר. ואם לא נעקור אותו, הרי זה יוסיף ויחלחל בנו וישחית את נפשינו עד היסוד.

השלב השני

וכעת כשכבר ברורה חומרת האיסור וחשיבות תיקונה נבוא בתשובה לשאלה זו שכוחה יפה לגבי עוד אין ספור דוגמאות בתחומים שונים של השפעה בציבור, החל משליחי הציבור העוברים לפני התיבה וכלה בתחומים הנוגעים אף לגשמיות!

מעשה

כשהרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א חזר מרבו הגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנו זיע"א ונשאל מה ראה אצלו, השיב: "גיליתי כי 'אשר יצר' אף היא ברכה היא". וסיפר: התפללתי אצלו באחד הימים שאומרים בהם הלל. לאחר חזרת הש"ץ יצא לצורך, וכשחזר התחיל לברך בניעימות עצומה - ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר... כולם סברו שהוא פותח באמירת ברכת ההלל...

הבנה למעשה

אך הרבי המשיך באותה נעימות - אשר יצר את האדם בחכמה...

[עובדה זו מצטרפת אל זו שכבר סופרה על ידי הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקרלין זיע"א על זקנו הרה"ק בעל "בית אהרן" זיע"א שביקר אשר יצר בנוסח הלל].

מעשה

הגאון רבי יחזקאל אבראמסקי זצ"ל סיפר על עצמו: 'בהיותי במאסקווע הוכנסתי יחד עם אחד מגדולי חסידי חב"ד - ליובאוויטש לבית הכלא ב"עוון" הפצת יהדות. יום אחד באו להודיע לנו שבתוך עשרים וארבע שעות יובילו את שנינו למיתה ר"ל. הסתובבתי הלך ושוב בבהלה. לפתע שאל אותי אותו חסיד בתמימות: "מדוע אתה נבהל כל-כך?"

"כי הזמן אוזל ותם" השבתי.

הבנה למעשה

"אבל הקב"ה", ענה אותו חסיד לעומת. "אינו אוזל ואינו תם!". לא עברו שעות אחדות והנה השתדלויות ההצלה נשאו פרי, הרוסים נכנעו ללחץ אומות העולם ושנינו ניצלנו לחיים טובים.

אכן הפטיר ה'חזון יחזקאל' ואמר: 'אותו חסיד לימדני ביטחון מהו!'

מעשה

סיפר לי יהודי מעשה שהתרחש בבית המדרש של קהילתו: היה זה לאחר שייפוץ כללי שעשו בבית המדרש, ורק את הספסלים השאירו בכתחילה, מתנדנדים ובלויים. התעורר הוא לפעול למען החלפת הספסלים, אך כשהגיע לדבר על כך עם הגבאים, דחוהו על הסף, בהצטדקם לאמור שצריך לשם כך ששת אלפים דולר, ואין סכום זה נמצא כעת בקופת בית המדרש.

ברגע הראשון חלפה לו מחשבה במוחו שעליו ללחוץ אותם אל הקיר, כדי שיוכרחו להתאמץ ולהשיג את הסכום הדרוש למען החלפת הספסלים, אך מיד דחה את המחשבה, וכה אמר: 'למה לי לבטוח באנשים בשר ודם? הלא אני יכול לבטוח בהקב"ה שהוא חזק מכל חזק...'

מספר היהודי: היה זה לפני חג הפסח, ולקראת הפסח הגיע גביר אחד לשבות בבית אחד סמוך לבית מדרשו, והגיע להתפלל בבית מדרשו. בבוקרו של יו"ט ראשון הוא כובד בעליה לתורה, וכשהגיע למי שברך, והשמש אמר "בעבור שיתן מתנה לבית המדרש..."

הבנה למעשה

הוסיף הגביר בחדות: "בעבור שיתן ספסלים לבית המדרש". הדבר היה פלא ממש, שכן אותו גביר לא ידע כלל שבית המדרש שופץ ולא הכיר כלל את המקום קודם לכן.

הפלא ופלא! הקב"ה אומר לו לאדם: הסבור הנך שבגלל שאתה נמנע מלהשתדל יתר על המידה לא יהיו לך ספסלים?! הבה ואראה לך שלא זו בלבד שלא תפסיד, עוד תקבלם בדרך של כבוד וללא צורך להלחם ולהסתכסך עם הגבאים. ומעל הכל, הלא תזכה לקרבת אלוקים עצומה בעבור כך, עד שתתפעל מאותה קרבת אלוקים יותר משתתפעל מהספסלים עצמם!

מעשה

סיפר לי יהודי שנה אחת בעת שאיבת מים שלנו בערבי חג הפסח, שזו השנה הראשונה שלא עסק כלל בלקיחת קמחא דפסחא, ואע"פ שהוא נצרך גדול ומשיא את צאצאיו, כך שבוודאי רצון ה' שיקבל קמחא דפסחא, עם כל זה הבין שאין רצון ה' שישתדל בדבר בטלפונים וכדו', אלא מה שיצטרך לקבל יקבל.

הבנה למעשה

היהודי אמר לי עם דמעות בעיניו: 'השנה קיבלתי יותר מכפול מכל שנה...! לא מפני שהוא עדין נפש מטבעו לא השתדל בדבר, אלא מפני שלמדו והתחזק באמונה ובטחון. הסבור אתה שאם לא תבקש, זה לא יגיע אליך?!' ההיפך הוא הנכון!

מעשה

בהיותי בישיבה נתנו לאחד מהבחורים, שהיה נוהג לקום באשמורת הבוקר, לפתוח מידי בוקר את היכל הישיבה. יום אחד לא הגיע הבחור לפתוח, וליד הדלת הלכו והתרבו הבחורים שהמתינו להיכנס אל התפילה. לאחר שעה ארוכה הגיח הבחור מזיע ומתנשף ופתח את הדלת. כל הבחורים שעמדו ליד הדלת פרצו באחת פנימה ופתחו בתפילת שחרית...

הבנה למעשה

הרהרתי אז לעצמי: הרגשתו של בחור זה הלא בוודאי טובה ונעימה היא עד למאוד, שהרי הוא יודע שבלעדיו כולנו איננו יכולים להתפלל, כי המפתח בידו. ולא מפני שהוא חשוב מכולם מסרו לו את המפתח, אלא מפני שטבעו לעורר את השחר ואין לו ניסיון בזה.

הלוואי, אמרתי לעצמי, יעבירו את המפתח כל יום לבחור אחר וכולנו נרגיש כי בלעדינו אי אפשר להתפלל!

שנדע שכל אחד מישראל הוא עולם ומלואו ומוסיף קדושה עבור כל העולם כולו. עם כל יהודי נוסף, מתווספת השראת השכינה בעולם, ומה לך גדול מזה. ידע כל יהודי חשיבותו וערכו!

מעשה

כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א סיפר כפי ששמע מהגאון רבי ישראל יצחק הלוי רייזמאן שליט"א, כפי ששמע בעצמו מהרב מבאריני זיע"א (שה' נכד הרה"ק ר' אליעזר מדיקוב שהיה בן מורו ורבו הרה"ק מראפשיץ זיע"א ומחוננו של הגה"ק מצאנו זיע"א, והרבה לנסוע לצאנו. ובסוף ימיו עלה לארץ הקודש): כשהגה"ק מצאנו זיע"א חזר מהלוויית בתו שנפטרה בדמי ימיה בהותירה אחריה יתומים קטנים, היה אז ערב שבת קודש. התכונן הצדיק להתעסק בטליתו לקראת תפילת קבלת שבת, וקודם אמירת "ברכי נפשי" התפשטה נהרה על פניו. התפלאו העומדים סביבותיו על גבורתו באשר הוא מצליח לכבוש את יגונו ולקבל את השבת בשמחה כאילו לא אירע מאומה.

הבנה למעשה

פתח הצדיק ואמר: משל למה הדבר דומה, למי שהולך לתומו בדרך ולפתע הוא מרגיש דפיקה חזקה על גבו, דפיקה שמסבב לו כאב חזק. הוא מבקש להתרגל ולהוציא את חרון אפו על המכה המחוצף, אך כיון שסובב את ראשו ורואה שמדובר בידידו שאוהב אותו אהבת נפש, מיד הוא מחבקו ושמח עמו שמחה גדולה עד שאינו מרגיש כלל בהכאתו שהיכה אותו בגבו.

אף כאן - הפטיר הצדיק - מי זה שהיכה אותי בלקחו את בתי הצעירה בטרם עת? הלא הוא ידידי האהוב ביותר, איניו אב הרחמן! אשמח עמו ביותר ואזעק בקול - ברכי נפשי את ה'... איי, ברכי נפשי את ה'.

זמן קיץ - מיט הבנה!

רוצה להתחיל את זמן הקיץ ברגל ימים?

הן בתורה, הן בעבודה ובדעה ואמונה?

מבחר שיעורים נפלאים בעניינים אלו

מאת הגה"ח רבי שמעון שפיצער שליט"א,

כמו גם שיעורים מיוחדים לימי ספירת העומר,

יאירו לך את הדרך נלך בה ואת המעשה אשר נעשה!

לתרומות והנצחת שיעור, וכן לקבלת השיעור דבר יום ביומו, ניתן לפנות ישירות למכון 'הבינה' בדוא"ר info@machonhavineini.com

נדבת ידידינו

הרב אהרן הכהן

פישר שליט"א

לע"נ אביו

הרב משה טוביה

ב"ר אליעזר הכהן ז"ל

נלב"ע ח' ניסן תשס"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

2000 גליונות

נתרמו ע"י ידידנו הר"ר

יוסף ברגר שליט"א

לרגל שמחת הבר מצוה

לבנו הבה"ח שמעון

מנחם מנדל גי"ו

יתן ד' ירווה ממנו רוב נחת דקדושה, ויזכה להבין ולהשכל בדברי תלמוד תורתנו הקדושה ובעבודתו יתברך

אחרי השתדלות מרובה הנינו להודיע שהצלחנו לה"ל 'מפתח שיעורים' ייחודי ובו פירוט אלפי השיעורים, מחולק לפי נושאים ועניינים, ועוד הוספות נכבדות לקבלת הקטלוג שילחו בקשה לדוא"ר המערכת

המעוניין בקבלת הגליון בקביעות ישלח פרטיו לדוא"ר: a60263@gmail.com